

KÖZÉLET

Óvatos duhajok és értelmiségi gittegyletek – Tőkés Rudolf Szegeden elemezte a rendszerváltást + FOTÓK

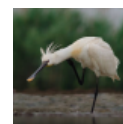
Ez a tartalom archív! A cikkben szereplő információk a megjelenés óta megváltozhattak.

Megjelent: 2015.09.27. 06:30

Szerző: **Szekeres Tamás**

FRIS

A University of Connecticut emeritus professzora tiltakozik a rendszerváltás kifejezés ellen, ugyanis nem csak elitpaktumnak tartja, hanem kifogásolja azt is, hogy az ügynökök zavartalanul folytathatták tevékenységüket.

“Már csak azért is beszélhetünk rendszer módosításról rendszerváltás helyett, mert nem voltak igazi tüntetések, a különböző tömegmozdulások engedélyezett és korlátozott akciók voltak, melyeket azért tűrt meg a hatalom, hogy kiengedje a nyomást” – fejtette ki *Tőkés Rudolf* “Újragondolt negyedszázad: elemzési kihívások és buktatók” című előadásán, melyet a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Politológiai Tanszékének vendégeként adott Szegeden. A Széchenyi-díjas politológus elsőként dolgozta fel monografikus igényrel a magyarországi rendszerváltás történetét. Legutóbbi könyve “A harmadik Magyar Köztársaság születése: emberek, ideológiák és intézmények” címmel idén nyáron jelent meg. Előadásán kitért arra, hogy az 1980-as évek végén fél tucatnál több ember nem ült börtönben politikai okok miatt, ennek hátterében egyrészt a diktatúra puhulása állt, másrészt pedig az, hogy az egyes ellenzéki szervezetek mögött állt egy-egy oltalmazó, aki hatalmánál és tekintélyénél fogva vigyázott az elégedetlenkedőkre.

Példaként említhetjük *Aczél Györgyöt* az SZDSZ mögött, vagy *Horváth Istvánt*, aki a Fideszt óvta, vagy *Pozsgay Imrét*, aki a népiek védnökének számított. Ennek a védelemnek természetesen megvolt az ára, az oltalom csak akkor járt, ha az ellenzék értette a játékszabályokat: nem lehetett megkérdőjelezni az ország nemzetközi gazdasági helyzetét, a KGST-től való függést, tilos volt felemlíteni *Kádár János* esetleges távozását, nem lehetett megcélozni az ipari munkásságot a politikai üzenetekkel, valamint nem szabadott felemlíteni a szovjet csapatok hazai tartózkodásának miértjét sem (ez utóbbit szegte meg *Orbán Viktor*, amikor [Nagy Imre újratemetésén](#) a szovjet csapatok kivonásáról beszélt). Ezek a fékek jelentek igazi különbséget az 1956-os és az 1989-es események között.

Demokrácia demokraták nélkül

A tárgyalásos átmenet, vagy ahogy Tőkés Rudolf nevezi, a “kialkudott forradalom” több sajátosságot hordozott magában, az egyik legfontosabbként kell kiemelnünk azt, hogy

a Nemzeti Kerekasztal tárgyalófelei mind a Kádár-éra szülöttei voltak és összekötötte őket az utca népétől való félelem.

Minden ideológiai ellentéttel szemben a tárgyalások résztvevőinek közös alapja volt az, hogy el akarták kerülni, hogy kontrollálatlan (netán fegyveres) tömegek lepjék el az utcákat a felszabadulás hevében. “Mindannyian baloldalinak számítottak abban az értelemben, hogy inkább voltak elkötelezettek a kiemelt állami beavatkozás, mint a szabad piac mellett” – mondta el Tőkés Rudolf. A nép kizárását a döntésekből elitpaktumnak nevezte az előadó, illetve kiemelte, hogy az 1990 tavaszán megalakuló Országgyűlés pártjai – a volt állampárt utódja, az MSZP kivételével – mind “értelmiségi gittegyletek” voltak, vagyis önjelölt társaságok intézték az országügyeit, mivel a rendszerváltó pártok nem estek át semmilyen, demokratikus legitimitást biztosító szűrőn, hiszen önkéntesen megalakultak, majd belevetették magukat a hatalomért folytatott küzdelembe (talán ennél is nagyobb legitimációs deficitet jelent az, hogy a választójogi törvényt és az alkotmányt egy olyan Országgyűlés fogadta el, amelyet nem demokratikus választás által ruháztak fel a választók a törvényhozó hatalommal). Tőkés Rudolf kiemelte a korrupció szerepét, hiszen az állami javak szétosztásából mindenki részesült, aki a rendszer módosítás politikai elitjének tagja volt.

“A korrupció a magyar politika anyateje” – minősítette a hazai viszonyokat a politológus.

Kitért arra, hogy a Nemzeti Kerekasztal a procedurális feltételeit megteremtette az átmenetnek, ugyanis megegyezés született egy választási törvényről, azonban olyan jelentős témák maradtak le a napirendről, mint az újonnan alakult vagy újjáalakult pártok szuverenitása, illetve a hatóságoktól való védelme, ugyanis hiába tették le egy demokratikus politikai rendszer alapjait, a hírszerzés azonban zavartalanul működött tovább, a jelentések nem maradtak el. “A hatalmat átadók már ekkor szabotálták a tényleges átmenetet” –

fogalmazott a politológus, valamint felhívta a figyelmet arra, hogy az ügynökök további működéséről *Németh Miklós* kormányfő is tudott, sőt Tőkés Rudolf szerint ma többek közt azért tudunk keveset az ügynökökről, mert Németh Miklós nem ellenőrizte őket megfelelően. A rendszermódosítás előtt dolgozó körülbelül százötven ezer besúgó mintegy nyolcvan százaléka átsúszott az új rendszerbe ellenőrzés és felelősségre vonás nélkül – az 1990-es parlamentben egyes becslések szerint negyven-ötven ügynökműlttel rendelkező képviselő ült. Mikor a szovjet hatóságok kivonultak a Belügyminisztériumból, több teherautónyi aktát vittek magukkal Moszkvába, ami máig komoly zsarolási tényező lehet.

Tőkés Rudolf továbbá kritizálta a rendszermódosítás intézményi hátterét, kiemelte az alkotmányt, melyet a korábbi sztálini alkotmány átdekorálásának tartott, az Alkotmánybíróságot pedig precedens és múlt nélküli csodabogárnak nevezte, a német példa eltúlzásának tart. A szervezet célja az előadó szerint egy olyan grémium létrehozása, amely képes megvétózni a mindenkori kormány és országgyűlés döntéseit. Másik szépséghiba az Alkotmánybíróság kapcsán az, hogy 1990-ben a testület páralku alapján alakult meg, akkora jogkörrel, hogy gyakorlatilag a korábbi állampárt, az MSZMP Politikai Bizottságának szerepét vette át a törvényekre és kormányzati döntésekre vonatkozó vétókkal, ami mögött Tőkés Rudolf azt a fő célt látja, hogy egy gyenge állam jöjjön létre gyenge kormánnyal és döntésképtelen országgyűléssel. Ezek mellett az Alkotmánybíróság már működése kezdetén a jogfolytonosságra hivatkozott, ezzel mintegy kimondatlanul is elfogadva a szocialista jogrendszert, ami sok kérdést vet fel.

Az intézményi és személyi folytonosság is befeketíti a rendszermódosítás folyamatát, ugyanis a közigazgatás nem cserélődött le, hanem szinte “átsétált” a demokráciába, bárminemű ellenőrzés nélkül működtek tovább olyan intézmények, mint a Magyar Tudományos Akadémia, vagy a bírói és az ügyvédi kamara. “Aki korábban nem volt demokrata, az nem vált egy csapásra demokratává” – fogalmazott Tőkés Rudolf.